

FÉNYHOZÓ GYERTYAKÉSZÍTŐ

▷ SZÖVEG ÉS FÉNYKÉP: SARUSI ISTVÁN

Komor, esős, december eleji napra ébredtek. Szolnokra indulok, Molnár Éva gyertyakészítővel találkozom – a napnak így biztosan lesz fénypontja

A gyertyakészítés mártásos eljárása során a meleg vízben meglágyított viaszt kézzel a bél (azaz kanóc) köré nyomkodják, de az alapanyag lehetett faggyú vagy paraffin is. A másik lehetőség az öntés: ez jobbára a mészárosok, szappanfőzők jellegzetes melléküzemági tevékenysége volt, a mézeskalácsosok pedig a méz melléktermékéből, a viaszból készítették a gyertyát.

A gyertya- és mézeskalácskészítés így sokáig összefonódott: egy család mesterei voltak, ugyanis nyáron csinálták a mézeskalácsot,

majd télvíz idején varázsolták át műhelyüket a gyertyaöntéshez. Mindehhez a tudás legfőképpen Erdélyből és Bécsből érkezett. Ezért a szakkifejezések is e nyelvterületekről származnak, és pontosan nem is fordíthatók le magyarra: fändli, sefon, sejbni, viaszilt.

A tudás legfőképpen Erdélyből és Bécsből érkezett. Ezért a szakkifejezések is e nyelvterületekről származnak, és pontosan nem is fordíthatók le magyarra: fändli, sefon, sejbni, viaszilt.

A gyertya- és mézeskalácskészítés végül az 1900-as évek elején vált szét: az iparosodás következtében ekkor már széles körben elérhetővé vált a gyertyakészítés egyik alapanyaga, a paraffin.

Így a kétmesterségű családokban is kezdett eltávolodni egymástól a két tevékenység – ám a mesterek megmaradtak. Ilyen híresség volt a gyulai Marosán család, ahol az apa Bécsbe ment ki tanulni cukrászismereteket, mézeskalács-, illetve gyertyakészítést.

Később ezt a tudást adta tovább fiainak. Egyikük a cukrászatot, másikuk pedig a gyertyakészítést vitte tovább. Ők öntötték a gyertyákat (főleg templomi célra), ami nem azt jelentette, hogy engedték formába folyni az alapanyagot, hanem felfüggesztett szálakra öntötték a paraffint. Az egri Ódry család, vagy Szekszárd környékén a Petrits család is neves, kétmesterségű dinasztia, utóbbiaknak még mézeskalács-múzeumuk is van!

◀ KÉZI MUNKA

A GYERTYAKÉSZÍTÉS SZINTE MINDEN LÉPÉSE SZABADKÉZI MEGOLDÁST KIVÁN. MOLNÁR ÉVA ÉPPEN EGY MÁRTOTT GYERTYÁT CSAVAR

„Kívülről a szakmába kerülni korántsem volt egyszerű. Két évtizede egy másik oldalas újságcikkből indultam ki, amihez még illusztráció is társult – emlékezik vissza a kezdetekre Molnár Éva. – Nehéz volt felkutatni a mestereket is, de az eltelt bő két évtized alatt rengeteget tanultam, és például sikerült megismernem egy cúghúzásként ismert technikát is, melyet egyedül a Petrits családnál lehet megnézni. Náluk két felfogatott hordó között egy viaszmedence áll. Miközben tekerik a hordókat, a rájuk feltekert kanóc bemártódik a medencébe. Ez

azért jó eljárás, mert olyan gyertyákat is el lehet vele készíteni, mint például a hatágú, zsidó havdalgogyertya.”

És hogy ma hányféle gyertyával dolgozunk? Készítés szerint megkülönböztetünk méhviaszgyertyát, ami méhviasz lapból van feltekerve. A mai mártott gyertyák kanóca paraffinba, sztearinba mártogatva hízik gyertyává. Egy mester egyidejűleg többet is tud készíteni, míg a hobbi-gyertyamártók egyesével dolgoznak. Az öntött gyertyáknál viszont a kanócra folytatják az alapanyagot: általában paraffint. Öntőformát is használhatunk, ami dióbéltől kezdve fémdobozig bármi lehet. Sokan ismerik még a faragott gyertyákat, amiknek az alapja öntött. Egy időben volt még a ho-

mokviasz gyertya is, ami homok finomságú szemcsékből állt – nagyon szép színeket, formákat eredményezve. Anyagtípus szerint pedig megkülönböztetünk: paraffingyertyát, paraffin-sztearin gyertyát – sztearint magában nem nagyon öntünk –, méhviaszgyertyát, zselégyertyát és olajos gyertyákat.

De vajon meddig élvezhetjük még a kézművesgyertya-lángot?

A kézi gyertyakészítés komoly előnye, hogy egyedi tud lenni. Ráadásul a kézművestermékek minőségükben sem ugyanolyanok, mint a keleti importárúk: kevésbé olajosak, nem cseppegnek, pontosan behatárolható ideig égnek, nem füstölnek. Amíg erre igény van, lesz kézművesgyertya a boltok polcain.

FORMÁBA DERMEDVE...

A SZÉTSZEDHETŐ ÖNTŐFORMÁBA 60 °C-RA FELMELEGÍTETT PARAFFIN KERÜL. HA SZÍNES GYERTYÁT SZERETNÉNK KAPNI, AKKOR MÉG A MELEGÍTÉS ELŐTT KELL SZÍNEZÉKET KEVERNÜNK BELE. A TELJES MÉRETŰ, HIBÁTLAN GYERTYA AKKOR BUKKAN ELŐ A FORMÁBÓL, HA A PARAFFIN DERMEDÉSEKOR – AMI ITT IS ZSUGORODÁSSAL JÁR – A KELETKEZŐ HELYRE IS KERÜL MÉG ÖNTŐANYAG

SARUSI ISTVÁN
TUDOMÁNYOS ÉS
KULTURÁLIS TÉMÁKAT
FELDOLGOZÓ, SZABADÚSZÓ
FOTÓS, ÚJSÁGÍRÓ